

Peter Cuijpers

God vaarwelzeggen?

‘Toen antwoordde de satan de HEERE en zei: Is het zonder reden dat Job God vreest? (...) Maar steek toch Uw hand uit en tref hem in alles wat hij heeft. Voorwaar, hij zal U in Uw aangezicht vaarwelzeggen.’

Job 1:9, 11

Het boek Job stelt ons voor grote vragen, zowel persoonlijk als pastoraal. We ontmoeten Job, een man die emotioneel en lichamelijk lijdt. We ontmoeten vrienden die hun best doen om hem te troosten, maar ze maken het alleen maar erger. We ontmoeten de vrouw van Job. Maar bovenal ontmoeten we Job zelf, een man die worstelde met Gods handelen in zijn leven. Hij is het klassieke voorbeeld geworden van veel gelovigen, die zich vertwijfeld afvragen hoe al het lijden dat hun is overkomen te rijmen valt met Gods gerechtigheid.

Het spreekwoord: *‘Spreken is zilver, zwijgen is goud’*, is voor het overgrote deel van het boek Job op zijn plaats. Zolang de vrienden van Job zwegen waren ze hem tot steun. Toen ze echter begonnen te spreken, werd het lijden van Job alleen maar verergerd. Door hun valse aantijgingen dreven ze Job tot het uiterste. Ze meenden God een dienst te bewijzen, maar op de keper beschouwd waren ze werktuigen in de hand van de satan. In plaats Job te troosten, klaagden ze hem voortdurend aan (vgl. Openb. 12:10).

We kennen nog een ander spreekwoord: *‘Gedeelde smart is halve smart.’* Leed is lichter te dragen als men weet dat men niet alleen lijdt. Anderen die hetzelfde lot hebben ondergaan, kunnen elkaar aanvoelen en vertroosten, en dat geeft verlichting (vgl. 2 Kor. 1:3-7). We hoeven niet altijd te zwijgen, een goed pastoraal gesprek kan het leed bij iemand verzachten.

Jammerlijke vertroosters

Jobs vrienden waren gekomen om hem te troosten. De een na de ander was aan het woord geweest. Op een gegeven moment kon Job zich niet langer inhouden: *'Ik heb al vaak dergelijke dingen gehoord, jullie zijn allemaal moeitevolle troosters'* (Job. 16:2). De vert. van het NBG vertaalt het met 'jammerlijke' troosters.

'Kommer in het hart van de mens buigt het neder, maar een goed woord verblijdt het.' Spreuken 12:25 (NBG).

Wie wil een verdrietige broeder, zuster of vriend nu niet troosten met een goed woord? Maar dit is makkelijker gezegd dan gedaan. Soms kan een gesprek helemaal verkeerd uitpakken. Na een dramatische gebeurtenis zit iemand vaak vol opgekropte emoties. De kommer is zo groot dat onze goed bedoelde troostwoorden vanuit de Bijbel averechts werken. Iemand kan zó boos en/of teleurgesteld zijn in God, dat het op dat moment wijzer is om onze Bijbelteksten even voor ons te houden.

Een pastoraal gesprek is niet altijd eenvoudig. Spreken of zwijgen? Wel of geen bemoedigend woord uit de Bijbel? Voor een pastoraal gesprek is Gods wijsheid cruciaal, en wijsheid mogen we aan God vragen: *'Als nu iemand van u wijsheid ontbreekt, laat hij die aan God vragen, die allen mild en zonder verwijt geeft en zij zal hem gegeven worden'* (Jak. 1:5). De vrienden van Job kwamen wel met goede bedoelingen, maar het ontbrak hun aan Gods wijsheid. Met Gods wijsheid hadden ze veel voor Job kunnen betekenen, maar nu waren het jammerlijke troosters.

De Bijbel is geen sprookjesboek

Het boek Job begint als volgt: *'Er was een man...'* 'Er was een(s)...', zo beginnen veel sprookjes. De Bijbel is echter geen sprookjesboek. Wat hier geschreven staat over Job is geen sprookje, het is een waar gebeurd verhaal. Het is goed om dit voor ogen te houden. Job woonde ergens in het oosten, in het land Uz. Hij was getrouwd, hij had tien kinderen, zeven zonen en drie dochters, en hij was de rijkste en aanzienlijkste van alle mensen in het oosten (vs. 1-3). Probeer je in te leven in Job. We noemen dit empathie; het vermogen om zich in te leven in de situatie en gevoelens van een ander. Hoe zou jij/u zich voelen als je letterlijk en figuurlijk aan de grond zit? Als al jouw kinderen zijn omgekomen bij een natuurramp? Als je daarbij nog een vreselijke huidziekte krijgt, en je beste vrienden zich ontpoppen als meedogenloze aanklagers? Kun we ons voorstellen dat het Job allemaal te veel werd?

Het getuigenis over Job en zijn omstandigheden

Job was vroom en oprecht; hij was godvrezend en keerde zich van het kwaad af (Job 1:1). Tot drie keer toe wordt dit over Job getuigd. In Job 1:1 is dit een algemeen getuigenis. In Job 1:8 en 2:3 komt dit getuigenis van God Zelf. God vermeldt er zelfs bij dat er niemand op aarde was zoals hij. Dit getuigenis behelst vier zaken over Job:

1. Hij was vroom;
2. oprecht;
3. godvrezend;
4. en hij keerde zich af van het kwaad.

Hier wordt ons een spiegel voorgehouden. Ben ik ook vroom en oprecht, godvrezend en keer ik mij af van het kwaad? Veel christenen zijn vroom (1), maar zijn ze ook oprecht (2)? Waaruit blijkt dat iemand godvrezend is (3)? Als hij zich afkeert van het kwaad (4)! Ieder persoonlijk mag in deze spiegel kijken, en zich afvragen: Hoe staat het in mijn leven, wat zou God van mij getuigen?

Na de beschrijving van Jobs levenshouding volgt de beschrijving van zijn uiterlijke omstandigheden:

Vers 2 Jobs kinderen (zeven zonen en drie dochters);

Vers 3 Jobs bezittingen;

Vers 4 Jobs zonen, die de gewoonte hadden om samen met hun zusters om de beurt een feest te houden;

Vers 5 Jobs godvrezendheid. Na elk feest bracht hij voor elk van zijn kinderen een brandoffer. Ze zouden wel eens gezondigd kunnen hebben?
Misschien hadden ze God in hun hart vaarwelgezegd?

Job was bezorgd om het geestelijk welzijn van zijn kinderen. En wij? Weten wij welke feesten ónze kinderen bezoeken, en hoe het eraan toegaat? Christelijke ouders, die zich aan Jobs godvrezendheid kunnen spiegelen, houden hun hart vast als ze te horen krijgen welke feesten hun kinderen bezoeken.

Na het feest ontbood Job zijn kinderen en heiligde hen. Heiligen betekent apart zetten. Job nam zijn kinderen apart, en voor ieder van hen bracht hij een brandoffer. Wat een voorbeeld voor ons! Maken we tijd vrij om bepaalde zorgelijke zaken met onze kinderen te bespreken? Wij brengen geen letterlijke brandoffers. Het brandoffer spreekt van de Heere Jezus. Hij heeft Zichzelf voor ons overgegeven

als een offerande en een slachtoffer voor God tot een welriekende reuk (Ef. 5:2). Op grond van de Persoon en het volbrachte werk van de Heere Jezus, mogen we voorbede doen voor onze kinderen en/of kleinkinderen, en dat komt op hetzelfde neer als het brengen van een brandoffer.

Een blik achter de schermen

Vanaf vers 6 t/m 12 hebben we te maken met een scènewisseling. We worden van het aardse toneel verplaatst naar de hemel. In tegenstelling tot Job krijgen wij inzage van wat zich achter de schermen afspeelde. Job was zich hiervan niet bewust, maar aan ons is het door Gods Woord geopenbaard.

Vers 6 Het hemelse hof. God houdt beraad met de engelen. De zonen van God komen hun opwachting maken bij de HEERE (Jahweh). Ook de satan, de tegenstander van God, wordt ontboden.

Vers 7 De HEERE vraagt aan de satan waar hij vandaan komt? Antwoord: Van een zwerftocht over de aarde die hij doorkruist had (NBG).

Vers 8 De HEERE attendeert de satan op Job.

Vers 9-11 Satans antwoord: *'Is het zonder reden, is het om niet dat Job God vreest? Strek Uw hand eens over hem uit en tref alles wat hij heeft, en we zullen zien wat er van de vrome Job overblijft; hij zal U in Uw aangezicht vaarwelzeggen.'*

Vers 12 De satan krijgt van God de vrije hand. Alles wat Job heeft, inclusief zijn kinderen, is nu in de hand van Gods tegenstander, de satan. God houdt echter de regie: *'Alleen naar hemzelf mag u uw hand niet uitstrekken.'* Tot hier en niet verder! En de satan ging weg van het aangezicht van de HEERE.

In de verzen 13 t/m 19 zien we de satan aan het werk. Hij haalt alles uit de kast om Job zover krijgen dat hij God vaarwelzegt. Na de spreekwoordelijke jobstijdingen is de brandende vraag: 'Zal Job overeind blijven?' Job duizelt het, maar hij blijft overeind: *'De HEERE heeft gegeven en de HEERE heeft genomen; de Naam van de HEERE zij geloofd! In dit alles zondigde Job niet en schreef hij God niets ongerijmds toe'* (vs. 20). Job blijft zoals hij aan het begin van het boek gekenschetst is: vroom en oprecht, godvrezend en wijkend van het kwaad.

Vragen en nog eens vragen

Er speelt zich veel af tussen hemel en aarde waar wij geen weet van hebben. De satan zei tegen de HEERE: Job zal U openlijk vaarwelzeggen als U Uw zegende hand tegen hem keert. *'God vaarwelzeggen'*, dat was Jobs grootste zorg over zijn kinderen (Job 1:5). Al het lijden dat de satan over Job uitstortte, had maar één doel: Zou Job God in Zijn aangezicht vaarwelzeggen? Zou GóD Zich zorgen gemaakt hebben over Zijn kind? Zou Job Hem in Zijn aangezicht vaarwelzeggen, nu Hij hem in de hand van de satan had gegeven? Bij het lezen van het boek Job kunnen dit soort vragen opkomen. *Waarom* wees God de satan op de rechtvaardige en vrome Job? *Waarom* gaf Hij de vrije hand aan de satan? *Waarom* stond Hij toe dat Job zoveel moest lijden? *Waarom* dit en waarom dat.

Bedachtzaamheid is nodig bij de beantwoording van dit soort vragen, als we dit überhaupt kunnen? In Job 3 vervloekt Job zijn geboortedag. In de KJV (King James Version) staan zeven waaromvragen. Job schreeuwde het uit naar God. En God? God zweeg! Op al de waaromvragen van Job gaf God geen antwoord. En als God ze niet beantwoorde, moeten we voorzichtig zijn om daar een eigen invulling aan te geven. Aan het eind van het boek Job zegt de HEERE tegen Jobs vrienden: *'U hebt niet juist over Mij gesproken'* (Job 42:7). Theologie bedrijven is niet vrijblijvend. De letterlijke betekenis van theologie is: de wetenschap van het spreken en denken over God. Er komt een dag dat elke theoloog door God ter verantwoording wordt geroepen. Dan zal blijken of hij wel of niet juist heeft gesproken van God.

De vrouw van Job

In de Bijbel is sprake van de vrouw van Lot, en de vrouw van Job. De vrouw van Lot horen we regelmatig voorbijkomen in een preek, maar de vrouw van Job komt maar weinig aan bod. En als we al iets van haar horen, dan is het een korte opmerking, en meestal in negatieve zin. Welke rol speelde zij in het lijden van Job? Dit is in een enkele zin samengevat: *'Toen zei zijn vrouw tegen hem: Houd je nog steeds vast aan je vroomheid? Zeg God vaarwel en sterf'* (Job 2:9).

Jobs vrouw ontpopte zich als spreekbuis van de satan (zie Job 1:11; 2:5; vgl. Matt. 16:22-23). Job liet dit niet over zijn kant gaan, op duidelijke wijze wees hij haar terecht. Job zei tegen haar: *'Je spreekt zoals één van de dwaze vrouwen spreekt. Zouden wij het goede van God ontvangen en zouden we het kwade niet ontvangen?'* Wat gebeurt hier? Er zijn spanningen ontstaan tussen Job en zijn vrouw. Dit soort

spanningen tussen man en vrouw zien we vaker in gezinnen waar zich een drama heeft afgespeeld, zoals het verlies van een kind.

Laten we dan ook niet te hard oordelen over de vrouw van Job. Niet alleen Job was beroofd van al zijn kinderen en bezittingen. Het waren ook háár kinderen en bezittingen! Ook zij leed. Ook zij had pijn en verdriet van wat de satan in haar gezin had aangericht. Ook zij worstelde met Gods handelen. Wat was er van haar godvrezende man overgebleven? Een hoopje ellende! Haar man zat letterlijk en figuurlijk aan de grond. Wat had ze van hem nog te verwachten? Ze stond er helemaal alleen voor. De satan had haar alles ontnomen, ook haar man! Wat de satan bij Job niet had klaargespeeld, was bij haar wel gelukt: zij had God in haar hart vaarwelgezegd. Een vrouw zonder hoop en zonder God!

Augustinus noemt de vrouw van Job de helpster van de duivel. Door een theologische bril bekeken heeft hij volkomen gelijk. De vrienden van Job hadden maar één bril op: de theologische! Met al hun goede bedoelingen maakte dit hen tot jammerlijke troosters. Eén van de lessen die we dan ook kunnen trekken uit het boek Job, is deze: Wil je een vriend troosten? Vergeet dan niet om de pastorale bril mee te nemen. Zet de theologische bril zo nu en dan af voor de pastorale. Door een pastorale bril zie je de zaken vaak vanuit een heel ander perspectief.

'God vaarwelzeggen', dat was de inzet die de satan met God had gemaakt. De arme Job was zich niet bewust van wat zich allemaal achter de schermen afspeelde. Hij is het lijdend voorwerp in het boek Job. Maar hoeveel hij ook geleden heeft, en hoeveel vraagtekens ook onbeantwoord bleven, God vaarwelzeggen was voor Job geen optie.

'U hebt van de volharding van Job gehoord en hebt uit het einde van de Heer gezien dat de Heer vol genegenheid en ontfermend is.' Jakobus 5:11